بەشی سوێند دانی ئەوانەی کە گومانی کوشتنیان لیٚ دەکریٚت (الـقَسَـامَة) (□□□)

ئەگەر کوژراوێك بەڵگەو نیشانەی هەبوو کەوا بکوژەکەی لە کۆمەڵێك دایە (□□□)

(□□□) (القَسَامَة) شێوەکەی ئەوەیە کەوا کوژراوێك هـەبێت و خاوەنەکـەی بیخاتـە سـەر پیاوێـك دا یـان کۆمـەڵێك دا وەنیـشانە و بەڵگـەی ئاشکرایـشی لەسـەر هـەبێت — نیشانەی ئاشکرا : ئەوەیە کەوا گومانێکی زیاتر لەدڵی کەس و کاری کوژراوەکەدا دروست دەکات کە ئـەو کەسـە یـان ئـەو کۆمەڵـە کەسـە کوشـتویانە ، وەك لـەنێو گـەڕەکێك دا لاشەکەی دوزرابێتەوە کە دوژمنایەتیەکی ئاشکرا لەنێوانی ئەوان و کوژراوەکـەدا هـەبێت ، یان کۆمەڵێك لەشوێنێك دا کۆببنەوە ، پاشان کە لەیەك جیادەبنەوە ، لاشەی کوژراوەکە لەشوێنەکەیان دا جیٚ دەمێنێت ، یان لەنزیك ئەو شوێنەی کـە لاشـەی کوژراوەکـەی تێدا دۆزرابێتەوە پیاوێك گیانی لە خوێندایە ، یا شایەتێکی دادپەروەر دەلـیٚ فـلاّن کـەس یـان فلاّن کۆمەڵ کوشتویانە ... هتد — جا داواکەر دەست پیٚ دەکات پـەنجا سـوێند دەخـوات کە ئەوکەسە یان ئەو کۆمەڵە کوشتویانە ، بـەو شـێوەیە خـوێنی ئـەو کـوژراوە دەکەوێتـە سەر ئەوانەی کە سوێندیان لەسەرخوراوە ، جا ئەگەرسـوێندیان نـەخوارد ئـەوە سـوێندی ئەوان دەدرێت ، جائەگەر سـوێندیان خـوارد کـەوا ئـەوان نـەیان کوشـتووە وەنـایش زانـن کیٚکوشتویەتی ، ئـەوە لەسـەریان دەکـەوێت بـەڵام ئەگـەر نـەیانخوارد ، ئـەوە خـوێنێکی ئەسـتوور دەکەوێتـە سـەریان ، ئەمـە ئەگـەر نیـشانەیەکی ئاشـکرا هـەبوو ، بـەڵام ئەگـەر نیـشانەی ئاشـکرای نـەبوو ئـەوە یەکـسەر سـوێندی داوا لـیٚ کـراو دەدرێـت وەکـو هـەر داوایەکیٚتر ، بڕوانە (پ470 ، پ471) .

(□□□) باسی نیشانەمان لە پەراوێزەکەی پێشوودا کرد .

ئەوە بۆ کەس و کاری هەیە پەنجا سوێند بخۆن لەسەر یەکێکیان کەوا ئەو کوشتویەتی ئەوە خوێنەکەی دەکەوێتە سەر ، وە ئەگەر سوێندیان نەخوارد دەتوانن پەنجا لەکەس و کاری ئەوان هەڵببژێرن و سوێندیان بدەن کەوا ئەوان نەیان کوشتووە و نایشزانن کێ کوشتویەتی ، جا ئەگەر سوێندیان خوارد ئەوە لەسەریان دەکەوێت وە ئەگەر سوێندیشیان نەخوارد ئەوە خوێنەکەی دەچەسپێت لەسەریان . (□□□)

(□□□) ئەم سوێنددانە لەکاتی نەفامی (جَاهِلِيَّة)ی پێش ئیسلام دا هەبووە ، لەبەر فەرموودەکەی (إِبْنُ عَبَّاس) (خوایان لێ ڕازی بێت) کەوا فەرمووی : ((یەکەم سوێنددان (قَسَامَة) لە نەفامی دا بوو لەنێوان ئێمەی (بَنِي هَاشِم) دا بوو ، پیاوێك لە (بَنِي هَاشِم) کابرایەکی (قُرَيْش)ی بەکرێ گرتبووی لە تیرەیەکیتر ، جا لەگەڵیدا ووشترەکانی دا لەبەر ، لەڕێگا پیاوێکیتر لە (بَنِي هَاشِم) بەلای دا تێپەڕ بوو ، گوریسی (جوالق)ەکانی بڕابوو ، جا بەمی ووت : بگە بە فریام دا (عقال)ێکم بدەرێ گوریسی (جوالق)ەکانمی پێ توند بکەمەوە بۆ ئەوەی ووشترەکانم لە دەستم ڕانەکەن ، جا ئەویش (عقال)ێکی پێدا و گوریسی (جوالق)ەکانی پێ توند کردەوە . جا کەلە شوێنێك دا لایان دا هەموو ووشترەکانی بەستەوە تەنها ووشترێك نەبێت ، جا ئەوەی کە بەکرێ گرتبووی پێی ووت : بۆ تەنها ئەو ووشترە نەبەستراوەتەوە لەنێو هەموو ووشترەکان دا؟ ووتی (عقال)ی نییە . ووتی : ئەی (عقال)ەکەی کوا؟ (إِبْنُ عَبَّاس) فەرمووی : جا بەردێکی تێگرت بەو بەردە تیاچوو ، جا پیاوێك لە خەڵکی (يَمَن) بەلایدا تێپەڕ بوو ، پێی ووت : تۆ ئەم ساڵ ئامادەی حەجج دەبیت؟ ووتی : ئامادە نابم لەوانەیشە ئامادە ببم ، ووتی : تۆ نامەیەکم بۆ دەگەیەنیت جارێك لەژیانت دا؟ ووتی : بەڵێ ، ووتی : ئەگەر تۆ ئامادەی ساڵی حەجج بویت ئەوە بانگ بکە ئەی (آل قُرَيْش) ، جا ئەگەر وەڵامیان دایەوە ، بانگ بکە ئەی (آل بَنِي هَاشِم) جا ئەگەر وەڵامیان دایەوە ، ئەوە پرسیاری (أَبُو طَالِب) بکە ، جا پێی بڵێ کەوا فلانەکەس کوشتوومی ، لەسەر (عقال)ێك ، جا کابرای کرێکار مرد ، جا ئەوەی کە بەکرێ گرتبووی گەڕایەوە (أَبُو طَالِب) هات بۆلای ، ووتی : هاوڕێکەمان چیکرد؟ ووتی :

نەخۆش کەوت ، جا منیش بە جوانی خزمەتم کرد و خۆم دەفنیشم کرد ، ووتـی : ئـەویش شایەن ئەوە بوو تۆ ئەوەی بۆ بکـەیت ، جـا ماوەیـەك مایـەوە ، پاشـان ئـەو پیـاوەی کـە وەسێتی پێ کردبوو کەوا نامەکەی بگەیەنێت ، لە ساڵی حـەجج دا هـات بـۆ مەککـە ، جـا ووتی : ئەی (آل قُرَيْش)؟ ووتیان : ئەمە (قُرَيْش)ە ، ووتی : ئەی (آل بَنِي هَاشِم)؟ ووتیان : ئەمە (بَنِي هَاشِم)ە ، ووتی : ئەی کوا (أَبُو طَالِب)؟ ووتیان : ئەمە (أَبُو طَالِب)ە . ووتی : فلانـە کـەس پـێی ووتـوم کـەوا ئـەم نامەیـەت پـێ بگەیـەنم ، کـەوا فلانەکـەس لەسـەر (عقال)ێك کوشتویەتی جا (أَبُـو طَالِـب) ڕۆیـشت بـۆلای و پـێی ووت : یـەکێك لـەم سـیانە لەلایەنمانەوە هەڵببژێرە : ئەگەر ویستت لەسەرێتی سەد (100) ووشـتر بـدە چـونکە تـۆ هاوڕێکەمانت کوشتوە ، وە ئەگـەر ویـستت لەسـەرێتی پـەنجا لـە کـەس و کـارت سـوێند بخۆن کە تۆ نەتکوشتوە ، وە ئەگەر ڕازی نـەبن ئـەوە دەتکوژینـەوە لـەجیاتی ئـەو ، جـا ئەویش ڕۆیی بۆلای هۆزەکەی ووتیان : سوێند دەخۆین . جـا ئافرەتێـك لـە (بَنِـي هَاشِـم) هات کە خێزانی پیاوێك لەوان بوو منالێکی لێ بو بوو ووتی : ئەی (أَبُو طَالِب) پـێم خۆشـە کەوا ڕازی بیت کوڕەکەی مـن یـەکێك لـەو پـەنجا کەسـە بێـت ، وە کاتێـك کـە سـوێندیان دەدەیت سوێندی ئەو نەدەیت ، جا ئەویش وای کرد ، پیاوێکی تریشیان لێ هـات ووتــی : ئەی (أَبُو طَالِب) پەنجا پیـاوت دەتـەوێت سـوێند بخـۆن لـەجیاتی سـەد (100) ووشـتر ، هەریەکە دوو ووشتری بەر بکەوێت ، مـن ئـەوە دوو ووشـترەکەم لـێم وەربگـرە و سـوێندم مەدە کاتێك کە سوێند دەخۆن ، جا لێ ی وەرگرت ، وە ئەو چـل و هەشـت (48)ەکـەی تر هاتن سوێندیان خوارد ، (إِبْنُ عَبَّاس) فەرمووی : جا بەوکەسەی نەفسی منی بەدەسـتە ساڵ بەسەریدا تێنەپەڕی لەو چل و هەشتە کەسێکیان نەمان چاو بتروکێنن)) [رواه البخاری (7/رقم/3845)] .

جا لە شەریعەت دا هەر وەکو خۆی مایـەوە ، لەبـەر فەرموودەکـەی (أَبُـو سَـلَمَةَ بـن عَبْدالرَّحْمَن) و (سُلَمَانُ بنُ يَسَار) (ڕەحمەتی خوایان لێ بێت) لـە پیـاوێکی (أَنْـصَار)ی کـە لەهاوەڵانی پێغەمبەری خوا بوە (ﷺ) دەگێڕنەوە کەوا فەرموویەتی : ((پێغەمبـەری خـوا (ﷺ) لەسەر ئەوە ڕازی بووە کـەوا سـوێند دان (القَسَامَة) لەسـەر ئـەوەی کـاتی نـەفامی بمێنێتەوە)) [رواه مسلم (3/1295/1670)] .

وە لەبەر فەرموودەکەی : (بَشِيْرُ بنُ يَسَار) (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) کەوا فەرمووی پیاوێك لە (أنْصَار) پێی دەوترا (سَهْلُ بنُ أبِي حَثْمَة) پێی ڕاگەیاندوە کەوا چەند کەسێك لە هۆزەکەی چوون بۆ (خَيْبَر) ، جا لەوێ لەیەك جیابوونەوە پاشان بینیان یەکێکیان کوژراوە ، جا بەوانەیان ووت کە کوژرا وەکە لەنێوانیان دا دۆزراوەتەوە : ئێوە هاوڕێکەمانتان کوشتوە ، ووتیان : نە ئێمە کوشتومانە و نە دەیشزانین کێ کوشتویەتی ، جا گەڕانەوە بۆلای پێغەمبەری خوا (ﷺ) ووتیان : ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) چوین بۆ (خَيْبَر) جا بینیمان یەکێکمان کوژراوە ، ئەویش فەرمووی ((**الكُبْرُ ، الكُبْرُ**)) واتە : با گەورەکەتان قسەبکات ، دووجار ، پاشان پێی فەرموون : بەڵگە دەهێننەوە لەسەر ئەوەی کوشتویەتی؟ ووتیان : هیچ بەڵگەمان نیە، فەرمووی: دەی ئەوان سوێند دەدرێن، ووتیان : ئێمە ڕازی نابین بەسوێندی جوولەکە ، جا پێغەمبەری خوا (ﷺ) پێی خۆش نەبوو خوێنە کەی بەفیڕۆدا بچێت بۆیە خۆی سەد (100) ووشتری زەکاتی پێدان)) [رواه البخاري (12/رقم/6898) ومسلم (1669/1291/3) وغيرهما] .

وە لەڕیوایەتێکی تردا لەجیاتی داوای بەڵگە پێی فەرموون : ((**أتَسْتَحِقُّونَ قَتِيلَكُمْ بِأَيْمَانِ خَمْسِينَ مِنْكُمْ**)) واتە : خوێنی کوژراوەکەتان مسۆگەر دەکەن بەسوێند خواردنی پەنجا کەستان — لەسەر ئەوەی ئەوان کوشتو یانە — بەڵام ئەوان ووتیان : چۆن ئێمە سوێند دەخۆین لەسەر شتێك نەمانبینیوە ، جا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی : ((**فَتَبْرَئكُمُ اليَهُود فِي أيْمَانِ خَمْسِينَ مِنْهُمْ**)) واتە : جا جوولەکە خۆیان بێ تاوان دەر دەکەن بەسوێند خواردنی پەنجا کەسیان . ووتیان : ئەی پێغەمبەری خوا (ﷺ) ، ئەوان بێ باوەڕن ..... هتد فەرموودەکە [رواهالبخاري رقم (3173 ، 6143 ، 7197) ومسلم وغيرهما)] .

(الحَمْدُ لِلَّهِ) ئەوە بەشی سوێند دانی ئەوانەی کە گومانی کوشتنیان لێ دەکرێت کۆتایی پێ هات و ئێستایش دەچینە سەر بەشی وەسیەت کردن